

KRONIKA

MARIA WITKOWSKA-GUTKOWSKA (30 IV 1948 – 22 XI 2013)

2 grudnia 2013 r., w piękny, słoneczny dzień, odprowadziliśmy na wieczny spoczynek na łódzkim Cmentarzu Komunalnym Zarzew Profesor Marię Witkowską-Gutkowską, wybitną polską językoznawczynię, naszą Nauczycielkę i Koleżankę.

Maria Witkowska-Gutkowska urodziła się w Łodzi 30 kwietnia 1948 r. Tu ukończyła szkołę podstawową, a także XXI Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Prusa – jedną z najlepszych łódzkich szkół średnich. Po maturze rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. W styczniu 1971 zdała egzamin magisterski na podstawie pracy zatytułowanej *Fleksja imion w „Zapiskach i rotach polskich XV–XVI wieku z ksiąg sądowych ziemi warszawskiej”*. W roku 1980 obroniła rozprawę doktorską poświęconą Funkcji czasownikowego przedrostka przy- i przyimka „przy” w języku polskim. Zarówno praca magisterska, jak i doktorska powstały pod kierunkiem wybitnego językoznawcy, prof. Witolda Śmiecha, który w dużej mierze przyczynił się do ukształtowania zainteresowań badawczych prof. Witkowskiej-Gutkowskiej, on też zaproponował jej zatrudnienie w Katedrze Współczesnego Języka Polskiego UŁ, w której pracowała przez lata najpierw jako asystent, potem adiunkt, starszy wykładowca, a po uzyskaniu w 2000 r. stopnia doktora habilitowanego najpierw ponownie jako adiunkt, zaś od roku 2004 jako profesor nadzwyczajny. Książkę habilitacyjną poświęconą *Staropolskim prefiksalnym dubletom czasownikowym i ich współczesnym odpowiednikom* przygotowała pod naukową opieką prof. dr. W. Śmiecha i prof. dr hab. Bożeny Ostromeckiej-Frączak. Po reorganizacji Katedry Współczesnego Języka Polskiego prof. Witkowska-Gutkowska pracowała w Zakładzie Glottodydaktyki Polonistycznej, przekształconym w 2008 r. w Katedrę Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, której członkiem była aż do śmierci. W latach 1982–1985 pracowała jako lektor języka polskiego na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu (wówczas Czechosłowacja, dziś Czechy), gdzie promowała wśród studentów piękno nie tylko języka polskiego lecz także naszego kraju.

Za pracę doktorską prof. Maria Witkowska-Gutkowska otrzymała w roku 1981 nagrodę trzeciego stopnia ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, zaś za monografię habilitacyjną – nagrodę pierwszego stopnia Rektora Uniwersytetu Łódzkiego. Była także odznaczona Brązowym Krzyżem Zasługi (1996), Złotą Odznaką Uniwersytetu Łódzkiego (2001) oraz Złotym Medalem za Długoletnią Służbę (2009).

Przez wiele lat była członkiem Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, a w latach 1995–2000 pełniła funkcję przewodniczącej Oddziału Łódzkiego TMJP. W roku 2001 została przyjęta w poczet członków Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Była także członkiem komitetu redakcyjnego rocznika „Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, ukazującego się w ramach serii „Acta Universitatis Lodzensis”.

Profesor Maria Witkowska-Gutkowska wypromowała wielu magistrów, jednego doktora, była również recenzentem w licznych przewodach doktorskich. Na Jej dorobek naukowy składają się artykuły naukowe, monografia oraz redakcja naukowa pracy zbiorowej. Ich tematyka dowodzi wielokierunkowości zainteresowań badawczych Autorki.

Jej największą pasją naukową była polska morfologia – w ujęciu diachronicznym oraz synchronicznym. Problematyki tej dotyczył już pierwszy artykuł zatytułowany *Fleksja rzeczowników i przymiotników w „Księgach sądowych ziemi warszawskiej”*, opublikowany w 1975 r. w „Rozprawach Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” (t. XXI). Fleksji poświęcone były także kolejne teksty, m.in. artykuły: *O formach fleksyjnych nazw łódzkich ulic* (w: *Język w mieście. Problemy kultury i poprawności*, red. K. Michalewski, 1998) i *O typach błędów fleksyjnych w użyciu imion i nazwisk* („Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 2000, t. XLV). Szczególne miejsce wśród zainteresowań naukowych prof. M. Witkowskiej-Gutkowskiej zajmowały badania poświęcone prefiksom czasownikowym, zaprezentowane m.in. w artykułach: *O funkcji przedrostka przy-* w czasownikowych formacjach typu „przekroić” i „przysiwieć” („Zeszyty Naukowe UŁ” 1978, Nauki Humanistyczno-Społeczne, seria I, z. 38); *Funkcje czasownikowego przedrostka przy-* w porównaniu z funkcjami przyimka „przy” w języku polskim („Acta Universitatis Lodziensis” 1989, Folia linguistica 21); *Zmiany łączliwości składniowej czasowników z prefiksem przy-* w języku polskim („Acta Universitatis Lodziensis” 1989, Folia linguistica 21); *O prefiksalnych quasi-derywatach czasownikowych* („Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 1995, t. XL); *Funkcje znaczeniowe prefiksu wz-* i przyimka *wz* w staropolszczyźnie („Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 1995, t. XLI); *O staropolskich czasownikowych dubletach prefiksalnych i ich współczesnych odpowiednikach w polszczyźnie ogólnej* („Acta Universitatis Lodziensis” 1999, Folia linguistica 39).

Drugi obszar badawczy to pragmatyka językowa, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z komizmem, co znalazło swe potwierdzenie m.in. w tekstach: *Zwroty adresatywne w wybranych tekstach Wiecha* („Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 2000, t. XLV); *Dowcip językowy w tekstach Juliana Tuwima* („Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 2001, t. XLVI); *Dowcip językowy w „Szpilkach” z 1936 r.* (w: *Odcienie humoru*, red. A. Kwiatkowska, S. Dżereń-Głowacka, 2008).

Najnowszy, choć obecny w życiu prof. Witkowskiej-Gutkowskiej od dawna, nurt badań wiązał się z pograniczem językowym polsko-czeskim. Badaczka przygotowywała monografię poświęconą temu zagadnieniu. Niestety, nie zdążyła jej ukończyć. Pozostało jedynie kilka artykułów dotyczących tej problematyki, m.in.: *O tekstach prasowych autorstwa osób dwujęzycznych* („Acta Universitatis Lodziensis” 2008, Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców 17); *O tekstach prasowych osób dwujęzycznych. Słownictwo i frazematyka* („Acta Universitatis Lodziensis” 2011, Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców 18); *Bohemizmy w zaolziańskim „Głosie Ludu”* („Rozprawy Komisji Językowej ŁTN” 2011, t. 57); *Wpływ języka czeskiego na polszczyznę standardową Polaków mieszkających na Zaozlu* (w: *Indywidualna in kolektivna dvojezičnost*, red. P. Stankovska, M. Wtorkowska, J. Pallay, 2012). Problematyki tej dotyczy także ostatni opublikowany artykuł prof. Witkowskiej-Gutkowskiej, zatytułowany *Wpływ języka czeskiego na polszczyznę publikacji w zaolziańskim „Głosie Ludu”*, który znajduje się w niniejszym tomie.

Wszyscy, którzy znali prof. Marię Witkowską-Gutkowską, zapamiętają Ją jako osobę sumienną, konkretną i lojalną. Choć była typem samotnika, nigdy nie pozostawiała innych bez pomocy. Uwielbiała zwierzęta, zwłaszcza koty, które zawsze gościły w Jej domu. W swoim zbyt krótkim życiu stawiała na uczciwość i poszanowanie ludzkiej godności.

Podczas ceremonii pogrzebowej wielokrotnie padały słowa z wiersza księdza Jana Twardowskiego: „Spieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą...”. Profesor Maria Witkowska-Gutkowska odeszła nagle, odeszła tak szybko... Pozostanie jednak na zawsze w pamięci swoich koleżanek i kolegów, studentów, wychowanków i uczniów.